

Bedegi Győző

„Itt élned, halnod kell”

– kiadatlan interjúrészesletek –

”Lepusztult ez a város. Nézzen csak körül! Mi van itt?! Romok! Na ja! Van egy csomó új butik..., de azok is mind csak tengődnek. Valamikor nem lehetett kivárni a sort az élelmiszerboltokban..., most meg?! Menjen csak be úgy munkanélküli segélyosztás előtt? Kong minden az ürességtől! Nézzen csak bele a kosarakba, hogy mit vesznek az emberek! Persze, hogy van aki akkor is ötezressel fizet. Biztos nem az én rokonom. De még csak nem is az ismerősöm. Negyvenhét éves vagyok. Huszonkilenc évet dolgoztam le. Sohasem voltunk olyan helyen, hogy indulótőkét tudtam volna összelopni... Megmondom őszintén; nem is gondoltam rá hogy majd egyszer szükségem lesz rá! Hülye voltam! Megelégedtem a Kiváló Dolgozó kitüntetéssel, meg a néhanapján csöppenő jutalmakkal. Azokat sem azért kaptam, mert a számat téptem, hogy így jó, meg úgy jó a rendszer. Én csak dolgoztam..., és azt hittem, hogy majd hagynak dolgozni és nyugdíjba menni nyugodtan, aztán meg majd elhorgászatok...” – (K.I. munkanélküli. Még két hónapig részesülhet munkanélküli járadékban. Lakótelepi két szobás lakásban lakik, két gyermek apja. A családban senkinek sincs bejelentett állása.)

1993 végére Salgótarjánban és vonzáskörzetében 6723 fő munkanélkülit (regisztrált) tartanak nyilván. Segélyt kap 3914 fő. Ebből munkanélküli járadékon 3367 fő, átmeneti járadékon 1 fő, pályakezdő munkanélküli segélyen 546 fő, munkanélküli jövedelemplótó támogatáson 2132 fő.

(B.A. 19 éves. Szakmunkás. Pályakezdő munkanélküli segélyben részesül. A családjában senkinek sincs munkája, még alkalmi "fekete munka" sem. Két és fél szobás lakótelepi lakásban lakik apjával, anyjával és két testvérével, akik fiatalabbak nála.)

”Anyám örökké veri a balhét, hogy minek veszem el havonta azt a szar ezer forintot a segélyemből. A faterom? Az csak hallgat. Amióta kirúgták..., bár az elején még szaladgált

munka után, de most már csak hallgat. Ki se megy az utcára. Anyám ezt a polgármesteri hivatalos pénzt kapja. Ötezer... valahányat. Zoli most fejezi be a nyolcadikat, Laci meg még szakmunkásba jár. De minek?! Hát persze! Nekem aztán tényleg kurva jó szakmám van! Adnának indulónak akár tízezer forintot is! Ha egyáltalán felvennének valahova. Voltam én vagy öt helyen. Honnan lenne nekem a szakmába tapasztalatom?! Sok hülye! Nem is lesz nekem tapasztalatom ebbe a bűdös életbe soha. I tthon? I tthon nem lehet megmaradni. Olyan itt mint egy kriptába. Nem beszél senki senkivel. Ha meg..., a fater a múltkor úgy odabaszta a levesestányért a földhöz, csak úgy csörgött, mert anyám meg merte említeni neki, hogy a Jóska talált magának valami ároktúró feketemunkát, aztán, hogy ő is megnézhetné... Húzok el otthonról ahogy csak lehet. Hol itt vagyunk haverokkal, hol ott. Van úgy, hogy cigire sincs pénzünk..., hát akkor csak lessük a csajokat. Néha díszkó... Meg ha valamelyik haver kapar valamit akkor sör. Hát... szóval egy kis olyan nem tiszta pénz..., tudja azt maga! Szóval ezt-azt eladni, meg egy kis becsempészés, meg ilyenek. Nem nagy balhék..., de azért meg lehetne égni vele. Hogy mi a tervem? Elmegyek innen a halál ...-ra. El ebből a szar országból, amilyen messze csak lehet. Hát először munka kéne külföldön..., aztán továbbmenni. De semmi se akar összejönni."

A pályakezdő munkanélküli fiatalok nagy része a szakma túltelítettsége miatt képtelenek elhelyezkedni. (A munkaadók kedvenc hivatkozási, indoklási érvegyüttese a gyakorlatlanságra való utalgatás. Az alkalmazás megtagadásának ez a formája 650 fiatalot érintett 1993-ban Salgótarjában és vonzáskörzetében.

(Sz.A. Érettségizett. Leány. Fél évet dolgozott egy hirdetésekkel foglalkozó irodában, ahol egy idő után a számítógép-kezelés, takarítás, ügyfélfogadás és kávéfőzés mellett a főnök szertetőjévé is kellett volna lennie. Ezt már nem vállalta. Átképzésre jelentkezett.)

"Szerencsére felvettek. Így most majdnem egy évre megoldódtak a gondjaim. Tudja nem sok az a pénz, de nekem elég. Szerencsére anyámék nem dőltek be annak a nagy népességgpolitikai szövegnek, így én egyke maradtam. Apámnak még megvan a munkahelye..., bár most ott is van valami zűr..., nem tudom mi, mert ez nem téma nálunk. Mi úgy teszünk otthon, mintha nem is lenne ez a probléma. Mint a struccok. Egyszerűen nem beszélünk erről. Én csak az újságból tudom, hogy valami nem egészen simán megy az öregem munkahelyén. Lehet, hogy leépítések is lesznek. Nem hiszem, hogy idegen észrevenné rajta, hogy baj van. Csak..., valahogy elmaradtak a viccek otthon, meg már nem mesél arról, hogy mi volt a gyárban. Én csinálom ezt a tanfolyamot..., aztán majd csak lesz valahogy. Lehet, hogy lesz egy csinosabb főnököm, és ha lefekszek vele akkor..." (Nevet. Úgy nevet mintha sírna.)

Az átképzésekre a szinte kilátástalan helyzetből adódóan főként a pályakezdők jelentkeznek. Kb 60. százalékban.

(R.G. volt művezető. Ebben a hónapban jár neki az utolsó munkanélküli járadék. Húszévet dolgozott egy munkahelyen. Utolsó munkahelyét felszámolták.)

"46 éves vagyok. A múlt héten adtuk el a kocsit, mert már két távfűtési számlával, meg egy csomó baráti, meg rokoni kölcsönrel voltunk megterhelve. El is ment a pénz az utolsó fillérig. Most tiszták vagyunk, de lassan itt a hónap vége és megint kölcsönért szaladgálhatunk majd. Nehogy azt higgye, hogy piára. Egyszerűen enni kell, meg ki kell fizetni a rezsit. Jön a villanyszámlás és majd hazudozhatok megint, hogy elvitte az asszony a pénztárcát, meg ilyeneket... A végkielégítés? Tudja, hogy az mikor volt? Hol van az már?! Akkor még azt hittem, hogy talállok munkát... Most meg már a feleségem is csak azt a tanácsi segílyt kapja. Azt is olyan bénán csináltuk... Tudja szégyeltünk menni érte... Aztán elúszott vagy három hónap... Akkor kezdtünk kölcsönkéregetni. Nem nagy összegeket, csak hogy ki tudjuk fizetni a rezsit, meg a gyerekek tudjunk adni az iskolába... Nem, a lakást nem tudtuk megvenni. Akkor már nem volt pénz. Most nem is tudom mi lesz majd. Sehonnán se tudjuk összeszedni az első befizetésre valót sem. Hitelt meg ki fog nekünk adni? A segílyre nem hivatkozhatok az OTP-ben. Ki is röhögnének. Nem tudom mi lesz. Talán majd kilakoltatnak. Tudja én azt nem várom meg. Megbeszéltük az asszonnyal. Rendezünk egy jó vacsorát. Aztán befejezzük. Végleg. Még nem tudom hogyan. Az altató talán a legjobb. A gyerek meg addigra talán elmegy innen. Van egy haverja, aki külföldi munkát ígért neki. Menjen csak el innen. Meg se álljon csak az óceánon túl.

	1992		1993	
Felszámolás	35	Munkáltató ellen	27	Munkáltató ellen
Csődeljárás	39	Munkáltató ellen	7	Munkáltató ellen
Végekszámolás	2	Munkáltató ellen	27	Munkáltató ellen

(Salgótarján és környéke.)

(T.L. 51 éves. Volt betanított munkás. Valamikor Aranykoszorús Szocialista Brigád tagja. A felesége két éve meghalt. Két gyermekéről nem tud semmit. Pestre költöztek. A felesége halálát követően kezdett el inni, a gyermekeivel akkor romlott meg a viszonya.)

"Tudja, kirándulni jártunk. Jött velem a feleségem is. Azt nagyon vártuk minden évben, hogy jöjjön a brigádkirándulás. Meg moziba, meg múzeumba is mentünk a brigáddal. Aztán vége lett az egésznek. A feleségem is olyan gyorsan halt meg..., aztán én elkezdtem inni. Nem lehetett azt kibírni..., mentünk a haverokkal, ittunk..., ráért mindenki. Nem volt munka. Beszélgettünk hogy milyen volt régen. Igen, a végkielégítésből ment az egész. A temetés is abból volt. Már nincsenek meg a haverok. Nincs pénz. Valamikor fizettünk egymásnak. Mentünk hazafelé munkából, aztán be a Nemzetibe egy felesre meg egy sörre, aztán amikor beütött Gorbacsov meg a szeszitalom, akkor ment egy darabig úgy dugva, üvegből, az ÁFÉSZ előtt..., most már nincs pénz. Néha van ez az. Olyan semmilyen munkák. Egy-kétszáz forint.

Hát..., olyan cselédmunkák. Kertásás meg cipekedés... Nem kell senkinek öregember. Túl sokáig voltam egy helyen. Nem értek én máshoz csak a ...-hoz. Gondolja csak el harminc évig csináltam. Ha behúnyom a szemem akkor még mindig úgy mozdul a kezem... Vége van. Most már csak az kell, hogy legyen mit inni. Az a baj, hogy nem tudok megdöglenni. Túl jó a májам, mert ugye én rendes életet éltem. Csak annyit ittam, hogy..., szóval normálisan. Aztán mentem haza a családomhoz. Várt az ebéd..., meg... nyugalom volt. Nem kerestem rosszul. Szombat meg vasárnap pörkölt volt, meg húsleves, meg rántott hús..., mindenféle jó szag volt..., érezte az ember, hogy ünnep van. Nem, nem volt karácsonyfa. Minek az nekem. Csak rosszabb lett volna. Tudja egyszer vettem a fiának egy biciklit. Sírva is fakadt örömébe. Nem, akkor nem volt karácsony. Csak úgy vettem. Kaptunk jutalmat aztán abból. Az asszony morgott egy kicsit, de aztán már nem bánta... Hát így vagyok most. Most már nincs senkim, semmim. Az lenne a jó, ha nem lenne több karácsonyom. Ezt kívánja nekem!"

Salgótarjánban és vonzáskörzetében 1993 végére az 50-60 év közötti munkanélküli: 599 fő.

(L.M.-né, volt adminisztrátor. 27 éves. Két gyermekét egyedül neveli.)

"Engem az elsök között menesztettek. Akkoriban átalakult a cég, aztán én nem fértem bele az új csapatba. Csak azok maradtak, akik közelebb voltak a tűzhöz. Ma sem értem, hogy mi ment, meg hogy hogyan. Tudja GYES-en GYED-en voltam a gyerekekkel, visszamentem, aztán már kaptam is a papírt, hogy mehetek. Még meg sem melegeedett alattam a szék. Azóta se találtam munkát. Akkoriban még meg sem mertem mondani senkinek, hogy én munkanélküli vagyok. Olyan szégyen volt ez. Ma már azt hiszem nem az. Ma már sokan vagyunk. Lehet beszélgetni is róla. Szóval hamar nehéz helyzetbe kerültünk. Hiányzott a fizetés, a segély meg csak segély volt, a lakásrészleteket is fizetni kellett, aztán meg már segély sem volt... a férjem meg megúnta a pénztelenséget. Hiába könyörögtem neki... El is költözött innen. Azt mondta, hogy tíz év múlva ebben a megyében még fű sem fog nőni. Azt hiszem neki volt igaza. Most itt vagyok a két gyerekkel. Tőle soha egy fillért se látok, mert arra vigyáz, hogy ne legyen ellenőrizhető jövedelme. Nem tudom megfogni vele. Innen, onnan jön segély... Kedvezményem van az iskolába, meg az óvodába..., de nincs egy rendes ruhájuk a gyerekeknek... Ünnepeyre nem is engedem őket... Ne szégyenkezzenek. Lett volna munkám a varrodában, de nem tudok műbe elmenni dolgozni. Nincs egy olyan, amiben emberek közé mehetnék. A fizetés meg egy idő után teljesítménybéres, és mire nekem olyan gyakorlatom lett volna... addigra éhenhalhattunk volna. Lett volna munkám, segély nem lett volna. Én nem tudok egy hónapot kibekkelni. Még kétnapos tartalékom sincs. Nincs innen kiút. A kapcsolataim is mind szétmentek..., elmenni, egy normális helyre beülni..., enni egy fagyaltot... ez álom. Csak álom... Valamikor vettem könyveket..., el is olvastam őket. Ma már az antikváriumba vannak... biztosan megvették őket..., jó könyvek voltak. Hát ilyen az én életem. Ezt azért nem gondoltam volna..." (Sír)

Salgótarjánban és környékén 1993 év végére a munkaviszonyban nem állókból 1527 fő szellemi.

(45 éves, villanszerelőként dolgozott 28 évig egy munkahelyen.)

"Az én korosztályomból vagyunk úgylehet legtöbben az utcán. Örege arra, hogy újra idomítsanak, de még fiatalon a nyugdíjhoz. Vállalathoz való hűség..., hűségjuttalom... A műhelyben én voltam a legjobb. Azokon a berendezéseken már behunyott szemmel is eligazodtam. Ha új helyre mennék, akkor ott olyan kezdő lennék, mint a leghülyébb inas. Nem tudom, hogy élném meg azt a szégyent. Átképzés? Mi lehetnék én? Szakács? Vagy számítógépes? Nyelvet tanulni...? Nem menne az már nekem.

A gyerekek nem tudják, hogy mekkora a baj. A Karácsony az úgy volt, hogy eladtuk a telket, és abból vettünk nekik szép ajándékokat; hegyibiciklit, meg a másiknak írógépet, mert a kereskedelmibe jár... Szóval tartjuk a látszatot. Van úgy, hogy reggel együtt megyek el itthonról a feleségemmel, mintha én is munkába mennék. Higyjék csak a lépcsőházban, amit akarnak. Én mindig rendesen dolgoztam... Tartjuk a látszatot..., de ha fél éven belül nem talállok valami normális munkát, akkor végünk van."

Salgótarjánban a munkanélküliek életkora szerinti megoszlás az 1993 végi adatok szerint:

17 év alatt	17-20 éves	21-25 éves	26-35 éves	36-45 éves	46-50 éves	51-55 éves	60 év fölött
100	645	826	1744	2045	764	504	0

(20 éves, szakmunkásbizonyítvánnyal rendelkező. Egyetlen napot sem dolgozott még bejelentett munkahelyen. Családjától külön él. Barátoknál, lépcsőházakban, lebontásra ítélt épületekben alszik.)

"A szüleimmel összebalhéztam. Kinek van kedve nap mint nap azt hallgatni, hogy menj már dolgozni, csak az nem dolgozik, aki nem akar, csak viszed a pénzt itthonról ... meg ilyeneket. Egy falat nem ment már le végül a torkomon. Tiszta gyomorgörcs volt az egész. A helyett, hogy az öregemék segítettek volna, csak dumáltak vég nélkül. Azért, mert nekik még ma is van meló. Jó szakma! Kitörölhetem a seggem a szakmunkásbizonyítványommal. Aztán elmentem Pestre. Kőművesek mellé sitnyíknak. Zsebből zsebbe pénz! Jó volt, de vége lett. Aztán csak visszajöttem, mert hirtelen nem találtam semmit. Most volt egy kis földmunka. Napi ezer. Az sem volt rossz, még meg is híztam. A cuccaim szertesztét vannak a haveroknál. Ha diszkóba megyek, akkor van úgy, hogy három helyről kell összeszedni a ruháimat, hogy normálisan nézzek ki. Miért látszana rajtam, hogy csövezek? Én adok magamra. Mindig is adtam magamra. A turkálókból egész jó cuccokat lehet összeszedni... csak a tél nehéz. Akkor

mindig probléma van, hogy kégli..., szóval tudja... Sok haverom van, de két napnál tovább nem lehetek sehol. Azt hiszem megyek a légióba. Én mindent megcsinállok amit mondanak. Szarok én az emberekre. Ha ölni kell, hát ölök. Én bárkit meg tudnék ölni. ...Igen, még az anyámat is. Csak felvegyenek."

1993 decemberi adatok a munkanélküliek állománycsoportonkénti felosztásáról
Salgótarjánban:

Szak- munkás	Bet. munkás	Segéd- munkás	Felső vezető	Vezető	Irányító	Ügyintéző	Ügyv.alk.
2413	2090	909	6	111	139	728	327

(Vállalkozó)

"Ki mondja, hogy itt rosszabb?! Az élehetetlenek, meg a szar alakok. Nézze, aki nem csak egy szerszámként működtethető, hanem feje is van, az itt és most mindent elérhet amit akar. Én napi tizenkét órát hajtok, de meg is van az eredménye. Minek fizetnék az alkalmazottaimnak többet? Nincs itt pótolhatatlan ember! Akinck nem tetszik, az mehet. Igen, igaz. Van tanyám, több kocsim, és nem a Balatonra járok nyaralni. Megdolgoztam érte. Hogy honnan volt az induló tőke? Erről nem nagyon akarok semmit se mondani. Éppen elég, hogy annyi adóval szorongatnak. Nem tudom, hogy mit akar ez a kormány. Közben meg arról szövegelnek, hogy így meg úgy vállalkozásbarát ez a kormány. No, hát én erről mesélhetnék. Irigylik tőlem, az igaz. Rengeteg irigye van az embernek. Tarjánba én nem is veszek semmit. Minek beszéljen az egész város arról, hogy kétszázörvénzes gyűrűt vettem a feleségemnek.

...Könyvet? Hát mikor van arra nekem időm, hogy könyvet olvassak? Van már talán vagy húsz éve... Látja ez a baj, én kenyeret adok egy csomó embernek, nem kímélem magam, erre meg mindenféle rongyosok lenéznek, mert én nem olvasok könyvet, meg nem járok ide meg oda. De nem a maga felesége érkezett Mercédesszel a Hiltonba..."

Nincs kommentár.